

CONCEPT Visiedocument woonwagenlocaties in Valkenswaard

31072012

1. Inleiding

De gemeente Valkenswaard heeft voor de huisvesting van Sinti's en reizigers (woonwagenbewoners) op dit moment een drietal locaties in eigendom en beheer (Veldbeemd, Molensteen, Boomvalk). Het verhuren van standplaatsen en/of woonwagens is echter geen wettelijke taak voor de gemeente. Woningcorporaties zorgen in principe voor het bouwen, verhuren en beheren van woningen aan de onderkant van de woningmarkt en specifieke doelgroepen. Dit kan echter niet worden afgedwongen. Corporatie Woningbelang heeft de bereidheid uitgesproken tot overname van de woonwagenlocaties onder voorwaarden.

In de prestatieafspraken tussen de gemeente en Woningbelang is afgesproken onder voorwaarden het overleg over de overdracht te voeren. De belangrijkste onderwerpen hierbij zijn de staat van onderhoud van de locaties en de woonwagens, de huurachterstand, de woonruimteverdeling voor de woonwagens, illegale standplaatsen en de inrichting van de nieuwe locatie(s).

Deze voorwaarden zijn verder uitgewerkt in de notitie "Overdracht woonwagenlocaties Valkenswaard" met als subtitel "Voorwaarden en uitgangspunten bij de overdracht van het eigendom van de gemeente aan Woningbelang." van september 2009.

Zowel de gemeente als Woningbelang zijn van mening dat het proces van overdracht in belang van alle betrokken partijen (waaronder de bewoners) zorgvuldig moet verlopen onder leiding van een externe begeleider.

Een volgende noodzakelijke stap voor de overdracht is het formuleren van een gemeentelijke visie op de huisvesting en ondersteuning van bedoelde doelgroepen. Deze visie is neergelegd in dit document. Woningbelang onderschrijft de visie.

2. Geschiedenis en achtergrond

De aandacht voor woonwagenbewoners krijgt concreet vorm in het begin van de vorige eeuw. Aanvankelijk gebeurt dat onder verantwoordelijkheid van de lokale overheden; gaandeweg neemt de centrale overheid het heft in handen. Deze ontwikkeling wordt geformaliseerd in de Wet op woonwagens en woonschepen van 1918. In de wet zijn maatregelen opgenomen om de gevestigde samenleving tegen woonwagenbewoners te beschermen. Eerst door hen te weren, later, als duidelijk wordt dat dat niet lukt, door ze onder strikte voorwaarden te gedogen.

Na de Tweede Wereldoorlog verschuift het accent van beheersen naar zorg voor woonwagenbewoners. Die zorg is er vooral op gericht om woonwagenbewoners uit hun maatschappelijke achterstand te verheffen. De belangrijkste kenmerken van deze periode tot de jaren zestig zijn een beperkte, veelal gemeentelijke overheidsbemoediging. Het woonwagenbestaan wordt gekenmerkt door armoede en achterstand.

In de jaren zestig worden woonwagenbewoners geconcentreerd op ruim vijftig grote, regionale 'woonwagencentra'. De kwaliteit van de centra en van de standplaatsen is, gemeten naar de maatstaven van die tijd, van behoorlijk niveau. Er zijn goede sanitaire en nutsvoorzieningen. Op de meeste centra is een eigen school, een buurthuis, sportvoorzieningen, en dergelijke. De centra zijn met opzet op grote afstand van de reguliere woonwijken gesitueerd, bij voorkeur weggestopt achter water- en spoorwegen en aan het eind van een doodlopende weg.

Dit concentratiebeleid leidt tot allerlei onbedoelde en vooral ongewenste effecten: massawerkloosheid, verpaupering, toename van allerlei vormen van illegale en criminele praktijken, toenemende agressie naar elkaar, naar de omgeving en naar professionals.

De vrijheid van woonwagenbewoners wordt daardoor steeds sterker ingeperkt.

Geschrokken van de gevolgen, wordt midden jaren zeventig al vrij snel met het concentratiebeleid gebroken. In een poging de klok terug te draaien, wordt ingezet op deconcentratie. Grote centra worden verkleind of opgeheven en er komen kleinere centra, dicht in de buurt van reguliere

woonwijken. Langzaam maar zeker, vaak na eindeloze procedures en heftige conflicten, komen in de jaren negentig deze locaties er toch en stromen de grote kampen leeg.

In 1999 werd de Woonwagenwet ingetrokken. Allerlei bijzondere maatregelen en voorzieningen zijn opgeheven, omdat deze in het reguliere beleidsproces een plaats gekregen (kunnen) hebben. De problematiek wordt als afgedaan beschouwd. Woonwagenbewoners heten voortaan 'gewone burgers', die zich slechts onderscheiden omdat ze in een woonwagen wonen. Beleid beperkt zich tot het inrichten en beheren van standplaatsen. De overheid ziet de huisvesting niet meer als kerntaak en wenst de locaties over te dragen aan woningcorporaties.

3. De huidige situatie

a) Wetgeving

Met de afschaffing van de woonwagenwet in 1999 zijn gemeenten formeel ontslagen van de verplichting om exclusief beleid voor woonwagenbewoners te formuleren. Ook hebben de woonwagenbewoners geen bijzondere rechten meer (bijvoorbeeld het recht op een standplaats).

b) De doelgroepen in Valkenswaard

Valkenswaard kent twee hoofdgroepen, de zogenaamde reizigers en de Sinti (zigeuners). De groep reizigers bestaat uit 44 personen en de Sinti uit 21 personen. Het betreft hier 12 gezinnen met 1 tot 4 kinderen. Daarnaast zijn er 5 een of twee persoonshuishoudens. 41% van de populatie bestaat uit kinderen tot 18 jaar. 36% is 18 tot 40 jaar, 18% is 40 tot 65 jaar en 5% is ouder dan 65.

c) Locaties in Valkenswaard

Er zijn drie woonwagenlocaties in Valkenswaard:

- De Molensteen
Hier zijn 8 standplaatsen met 7 huurwoonwagens. Een standplaats wordt niet ingevuld. De bewoners verblijven tijdelijk aan de Venbergseweg. De bewoners zijn reizigers.
- Boomvalk
Hier zijn 4 standplaatsen met 4 huurwoonwagens. De bewoners zijn reizigers.
- Veldbeemd
Hier zijn 6 standplaatsen met 4 huurwoonwagens en 2 woonwagens in eigendom. Eén woonwagen is aangepast met Wmo-voorzieningen in verband met een handicap. Deze woonwagen is nieuw. De bewoners zijn Sinti.

Alle woonwagens op alle locaties, behalve de hierboven genoemde beide eigendomswagens en de wagen met Wmo-voorzieningen, zijn afgeschreven.

4. Wel of geen bijzondere doelgroep ?

Op de Veldbeemd wonen de Sinti en op de Boomvalk en Molensteen de zogenaamde 'reizigers'. De mensen binnen deze beide groepen zijn van oudsher op elkaar aangewezen doordat zij altijd als groep rondreisden. Het leven in familieverband was en is tot op de dag van vandaag een bijzonder kenmerk van de woonwagenbewoners. Kinderen ontfermen zich over hun ouders, als deze hulpbehoevend worden. De bewoners leven op een andere wijze met elkaar samen en zorgen voor elkaar. Dit kan gezien worden als interne gerichtheid, maar ook als een kwaliteit, die in onze samenleving niet altijd even vanzelfsprekend is.

De bewoners die nu nog steeds in groepsverband wonen vormen in feite een groeps-kern die gewend is om zo te leven en ook niet anders wil. Hun kinderen zien we al wel soms een keuze maken voor een vorm van wonen zoals wij dat zelf gewend zijn in reguliere huisvesting. Maar het is een kwestie van enkele generaties, voordat de reguliere woonvorm een vanzelfsprekendheid zal zijn en de woonwagenbewoners hun huidige woonvorm zullen hebben losgelaten.

5. Beleidsuitgangspunten

Algemeen

De bedoelde doelgroep wordt gelijk behandeld als elke andere burger van de gemeente Valkenswaard. Zij hebben dezelfde rechten én dezelfde plichten als ieder ander.

Meedoen in de samenleving

Voor iedere burger is meedoen in de samenleving uitgangspunt, zo ook voor bedoelde doelgroepen. Dit betekent o.a. het volgen van onderwijs, zich inspannen om te voorzien in het eigen onderhoud door middel van betaald werk, sociaal deelnemen in de maatschappij en zich houden aan wet en regelgeving en de in voor onze maatschappij geldende waarden en normen.

Scholing

De insteek hierbij is dat kinderen tot 20 jaar onderwijs volgen. Dit is op de woonwagenlocaties nu overigens al in belangrijke mate het geval.

Werken

Op dit moment hebben alle bewoners een vorm van een uitkering. Uitgangspunt is reïntegratie in het arbeidsproces of het starten van een eigen onderneming.

Sociale activering

Voor bewoners is het belangrijk dat zij zoveel mogelijk deel uitmaken van de maatschappij. Sociale activering is hierbij een belangrijke doelstelling.

Handhaving

Ook voor handhaving geldt het uitgangspunt dat het handhavingsbeleid van de gemeente voor alle bewoners geldt, dus ook voor de doelgroep woonwagenbewoners.

Wonen

De gemeente erkent de doelgroep als bijzondere doelgroep in hun wens om in familieverband te wonen. Wij mogen niet verwachten dat de huidige bewoners hun huidige woonvorm, het wonen in familieverband, loslaten en zich op individuele basis integreren in woonwijken. Het leven in familieverband is op dit moment een belangrijke kwaliteit in het leven van de woonwagenbewoners. Integratie in de wijken is een langdurig proces dat vooral op gang komt doordat de bewoners zelf integreren met hun omgeving, als ze naar school gaan, werken en sociaal actiever zijn.

Maximale kernvoorraad

Op dit moment bestaat de totale populatie uit 17 huishoudens. Eén huishouden heeft de voorkeur uitgesproken voor een reguliere woning. De gemeente streeft ernaar deze wens in overleg met Woningbelang te kunnen invullen. Mocht dit lukken, dan betekent dit dat nog 16 huishoudens in beeld blijven voor het wonen in familieverband. De gemeente maakt wonen in familieverband mogelijk voor de bedoelde huishoudens op twee locaties zijnde Veldbeemd en Lage Heide met een maximum van 16 eenheden totaal.

Locatie(s)

De locatie maakt wonen in familieverband mogelijk en is onderdeel van één van de wijken van Valkenswaard. De locaties Lage Heide en Veldbeemd voldoen aan deze kwalificatie. Ze liggen aan de rand van de wijk, doch maken er nadrukkelijk onderdeel van uit. Bedrijfsmatige activiteiten zijn op de locatie niet toegestaan.

Locatie de Molensteen wordt hiermee direct en locatie Boomvalk zodra mogelijk opgeheven. Een en ander betekent dat in nabije toekomst nog slechts sprake zal zijn van twee locaties: Lage Heide en de Veldbeemd.

Voor wat betreft de locatie Veldbeemd streeft de gemeente naar een herstructurering, zodat de woonsituatie van de bewoners verbetert, het middenterrein wordt opgeheven en het aanzicht verbetert.

Huisvesting.

De huisvesting moet passen binnen de (financiële) kaders van de sociale woningbouw. Gezocht moet worden naar passende huisvesting: passend bij de doelgroep én passend bij de (financiële) kaders van de sociale woningbouw.

De woonwagens die de gemeente verhuurt zijn op één na (economisch) afgeschreven. Ook in technische zin zijn de meeste woonwagens "op". Onderzocht wordt welke vorm van huisvesting (woningtype, wel of geen verstening, wel of geen differentiatie) het beste aansluit bij de eisen van deze tijd op het gebied van levensduur, inzetbaarheid, toekomstbestendigheid, betaalbaarheid, gezondheid, woongenot, e.d.

6. Vervolg: normalisatie van woonwagenlocaties

Normalisatie houdt in dat de leden van de bijzondere doelgroepen woonwagenbewoners/'reizigers' en Sinti gelijke rechten én gelijke plichten hebben conform elke andere burger van Valkenswaard en dienen zich hier ook naar te gedragen. Normalisatie betekent daarnaast in alle opzichten kansen bieden tot integratie in de samenleving. Dit leidt tot de navolgende gezamenlijke uitgangspunten aangaande normalisatie:

1. Op de locaties wonen alleen personen die op een legaal adres zijn ingeschreven. Er wordt door alle bewoners huur betaald.
2. Er bevindt zich uitsluitend gelegaliseerde bebouwing op de locaties; voor alle opstallen is een omgevingsvergunning verleend.
3. De percelen zijn helder afgebakend, er is geen sprake van niet legale ingebruikname van terreinen.
4. Er vinden geen bedrijfsmatige activiteiten plaats op de locaties die in woonwijken liggen anders dan in het bestemmingsplan zijn toegestaan.
5. Er is geen sprake van milieuoverlast in welke vorm dan ook. Waar nodig is de bodem gesaneerd.
6. Uitkeringen worden alleen verstrekt aan bewoners die daar recht op hebben. Inzet is gericht op reïntegratie in het arbeidsproces of het starten van een eigen onderneming.
7. Achterstanden op het terrein van zorg, onderwijs en welzijn zijn in beeld gebracht en verminderd.
8. Bewoners maken actief gebruik van voorzieningen op het terrein van onderwijs, gezondheidszorg, welzijn en toeleiding naar werk.

7. Betrokkenheid bewoners

Over de bovenstaande onderwerpen worden afspraken gemaakt en deze worden vastgelegd in een convenant met elk huishouden.

Bijlage : Huidige situatie doelgroep (01-07-2012) inclusief demografische gegevens

Drie woonwagenlocaties

1. De Molensteen - zeven standplaatsen met zeven huurwoonwagens
2. Boomvalk - vier standplaatsen met vier huurwoonwagens
3. Veldbeemd - zes standplaatsen met vier huurwoonwagens en twee eigendomswagens
4. Venbergseweg - één gezin tijdelijk ondergebracht in een woning in afwachting van een nieuwe standplaats

Cijfers huidige situatie

a. Aantal woonwagenbewoners	65
b. Aantal huurstandplaatsen	17
c. Aantal huurwoonwagens	15

Samenstelling groep

A. Woonwagenbewoners – 'reizigers'	44
B. Sinti ('zigeuners')	21

Voor de woonwagenlocaties kan een quick scan worden gemaakt voor wat betreft de demografische opbouw en wat dit kan betekenen voor de woonwagenlocaties over een langere termijn.

